

Snižování stability rodiny v ČR

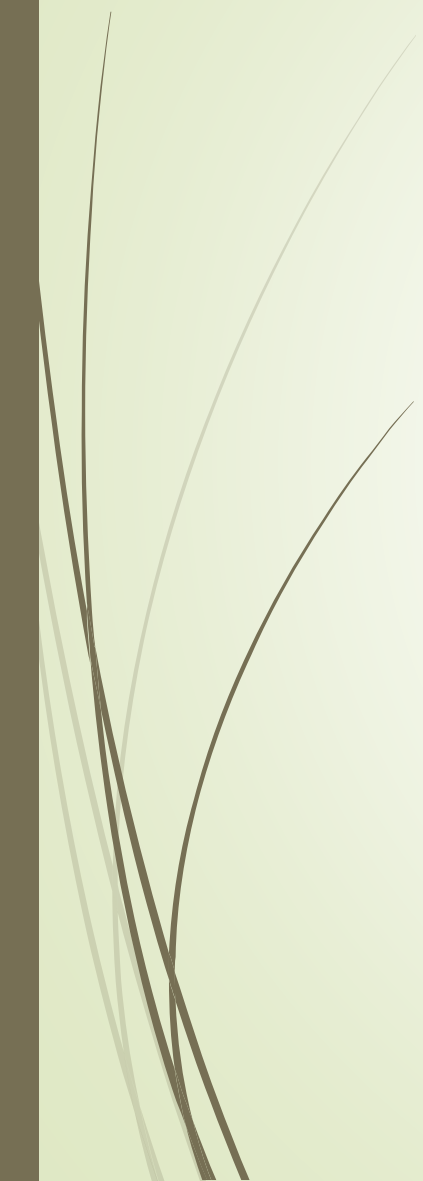
Senát Parlamentu ČR 2025

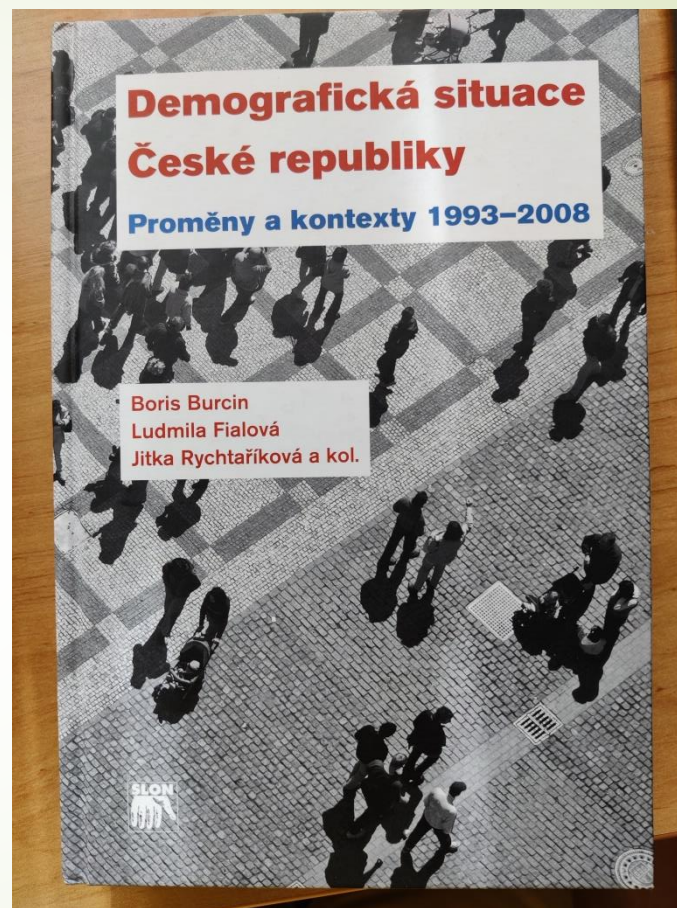
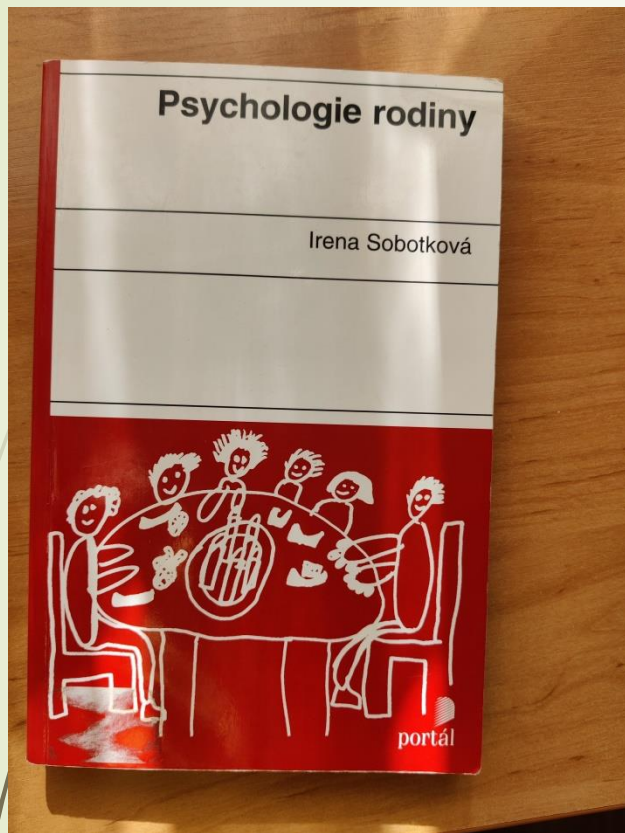
Prof. PhDr. Lenka Šulová, CSc.

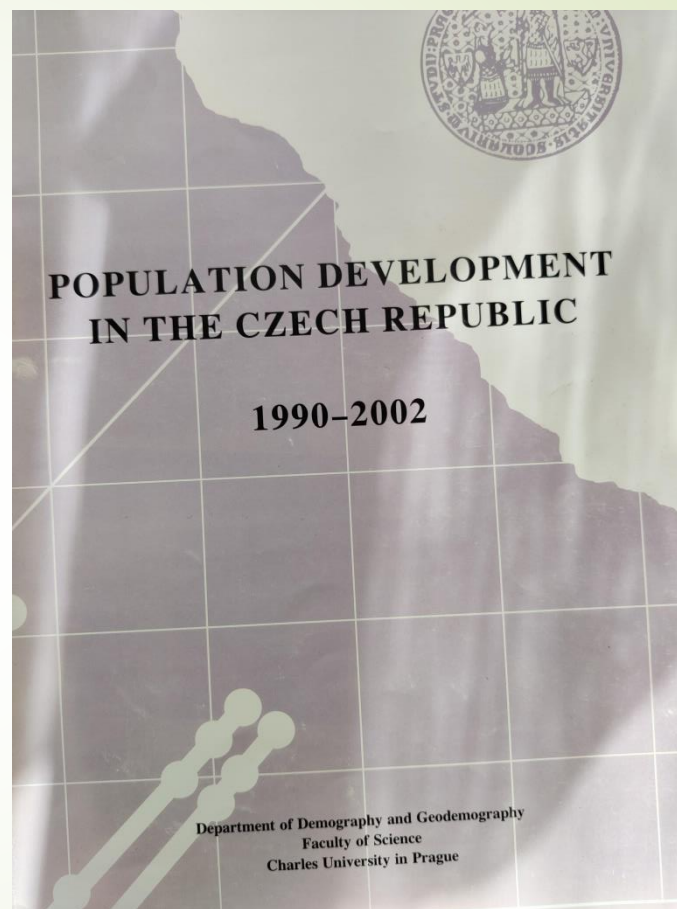
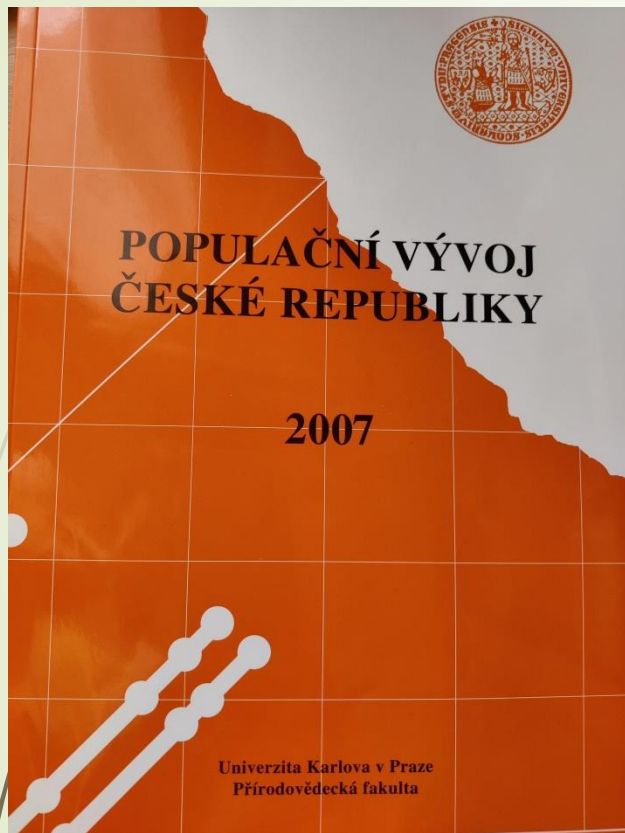
<https://lenkasulova.com>

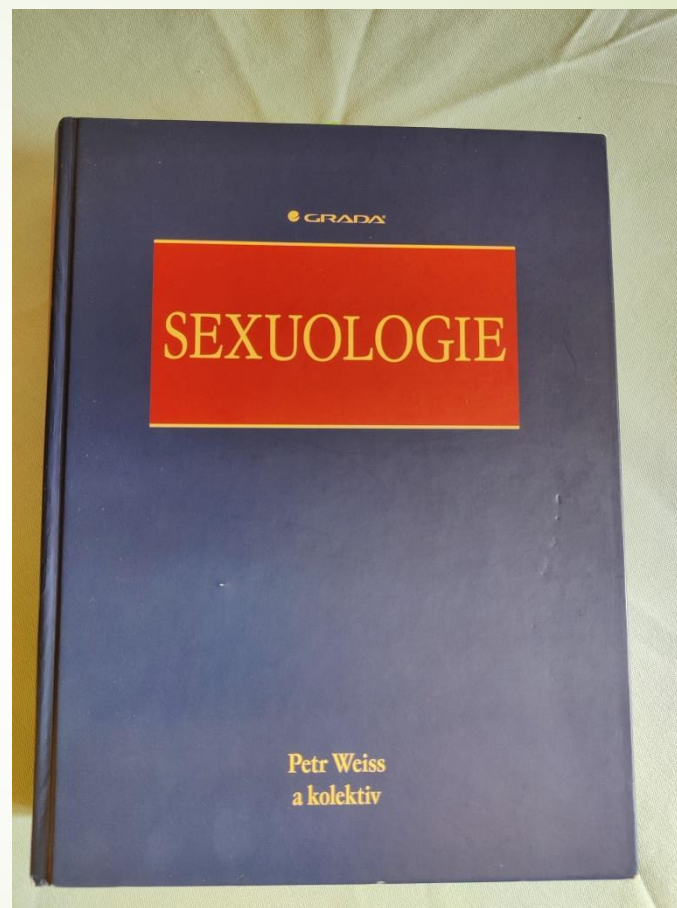

Vymezení pojmu

- Rodina je definovaná z různých hledisek téže vědy (klinická psychologie, sociální psychologie, sexuální psychologie, pedagogická psychologie, psychoterapie) nebo z hledisek různých vědních disciplín (demografie, sociologie, pedagogika, právo, sexuologie).
-

GRADA

avicenum

Lenka Šulová

JAK UČIT VÝCHOVU K MANŽELSTVÍ A RODIČOVSTVÍ?

VÝCHOVA K SEXUÁLNĚ REPRODUKČNÍMU ZDRAVÍ

Lenka Šulová, Tomáš Fait, Petr Weiss a kolektiv

Psychologická definice rodiny

- ▶ Rodina je jakýmsi **nejuniverzálnějším socializačním činitelem**, který poskytuje jedinci **identifikační vzory**, seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince reagovat žádoucím způsobem a umožňuje mu i **praktické ověření** získaných dovedností v rámci rodiny. Uplatňuje se jako **regulátor chování** jedince a poskytuje mu společensky žádoucí normy. Pod vlivem rodinného působení se **vytváří postoje** k personálnímu okolí, k sobě samému i ke společnosti obecně (Odehnal).

Co charakterizuje současnou rodinu??

- **Nízká stabilita rodiny**
- **Chybí očekávání trvalosti vztahu**
- **Odklad uzavření prvního manželství do vyššího věku**
- **Odsouvání rodičovství na pozdější období**
- **Předmanželská zkušenost v oblasti sexu**
- **Intimní vztah a i trvalé partnerství bez vazby na jeho přirozené možné důsledky**

Další znaky charakterizující současnou rodinu

- **Akceptace dvoukariérové rodiny**
- **Výchovné působení rodičů je nahrazováno institucemi**
- **Činnosti dříve zajišťované rodinou zajišťuje společnost**
- **Omezování bezprostředních kontaktů (životní tempo, digitální technologie, atomizované bydlení)**
- **Specifičnost mužské a ženské role**

***Obecně se projevuje výrazná
zaměřenost na zájem jednotlivce.***

Faktory ovlivňující funkčnost rodiny

- **nedochází k žádné změně ??**
- **uvolňování protirozpadových bariér**
- **možné příčiny rodinné destability :**
 - **osobnostně podmíněné**
 - **biologicky podmíněné**
 - **sociálně podmíněné**

Osobnostně podmíněné
L. M. Terman

nedůtklivost, kritičnost, sklon k
výbuchům, nešetrnost k jiným,
neuznávání disciplíny,
prosazování vlastního řešení,
přílišné projevování nelibosti

C. J. Sager

- 1. Partner orientovaný na rovnoprávnost očekává v manželství stejná práva a povinnosti jako má druhý.
- 2. Romantický partner hledá v manželství především duševní porozumění.
- 3. Rodičovský partner o druhého rád pečuje.
- 4. Dětský partner je spontánní a získává moc nad druhým na tzv. metakomplementární úrovni - projevování bezmoci a bezradnosti.
- 5. Racionální partner neprojevuje emoce, ale přesně vymezuje práva a povinnosti, chybí mu citlivost pro pocity druhého.
- 6. Přátelský partner očekává od manželství především společníka.
- 7. Nezávislý partner vyžaduje distanci ve vztahu, nepřeje si aby někdo příliš nahlížel do jeho osobních záležitostí.

Biologicky podmíněné činitele

- snižování odolnosti vůči zátěži obecně
- disproporce mezi fyzickou a psychosociální zralostí v době dospívání

Příčiny spíše sociálně podmíněné

- ▶ vyplývající z procesu socializace a individuace obecně (attachment, deprivace, výchovné principy)
- ▶ vyplývající především z původní rodiny
 - s důrazem na rodičovskou dyádu
 - s důrazem na sourozeneckou konstelaci
 - s důrazem na obecné mechanismy malé sociální skupiny
- ▶ vyplývají z aktuální životní situace (zdraví, životní tempo, množství podnětů, životní ambice, porovnávání se a soutěživost, bydlení, finanční situace,)

Význam sociálního kontextu

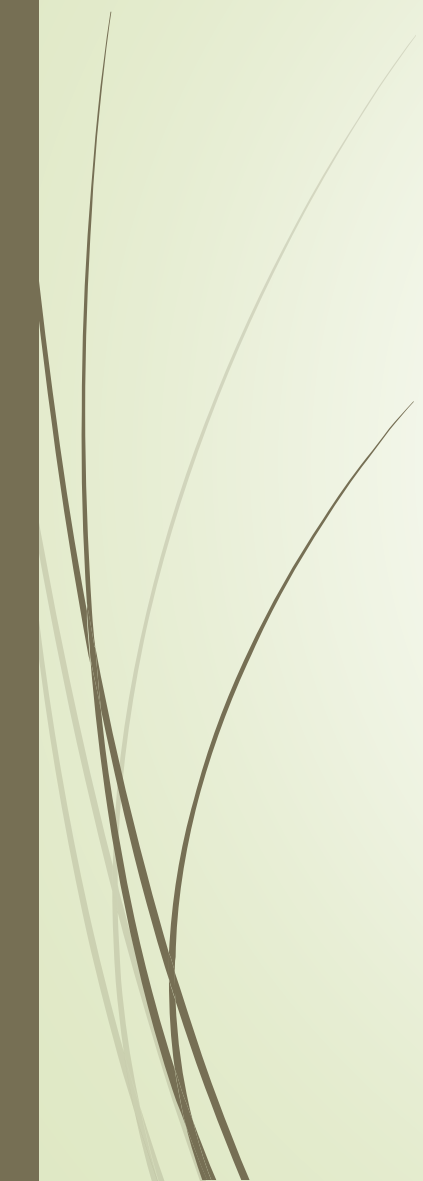
partnerských a rodinných vztahů

(Urie Bronfenbrenner Ekologie rodiny)

- **Makrosystém** - faktory vyplývající z tzv. „sociální adresy“
 - faktory při jejichž volbě je uplatňováno především procesuální kritérium
 - faktory zdůrazňující dvousměrnost či vícesměrnost sociálních faktorů
 - faktory zaměřené na míru zprostředkovanosti kontextuálních vlivů
- **Mezosystém** – se zabývá různými sociálními prostředími, ve kterých jsou nebo byli členové rodiny zařazeni
- **Exosystém** – zahrnuje sociální činitele, které nepůsobí přímo na členy rodiny, ale mimo rámec rodiny
- **Mikrosystém** – popisuje konkrétní způsoby rodinné komunikace, vzájemnou percepci členů rodiny, určitou rodinnou filozofii, uplatňované výchovné principy, způsob trávení volného času, hospodaření s financemi, rozdělování činností spojených s chodem domácnosti

Základní funkce rodiny

- **Biologická, či reprodukční funkce**
 - **Materiální, či ekonomická funkce**
 - **Výchovná, či socializační funkce**
 - **Emocionální funkce**
-

Zdravá a funkční rodina

nejdůležitější faktory rodinné harmonie, funkčnosti a stability jsou:

tvořivost, jasně vymezené role a schopnost jednotlivců zastupovat se v nich, jasně vymezená vedoucí role a podpora její autority ze strany ostatních, jasnost komunikace, způsob vyjadřování konfliktů a účinnost interakce při jejich řešení.

Vývojové fáze WHO

Předrozvodová a rozvodová situace, porozvodová adaptace

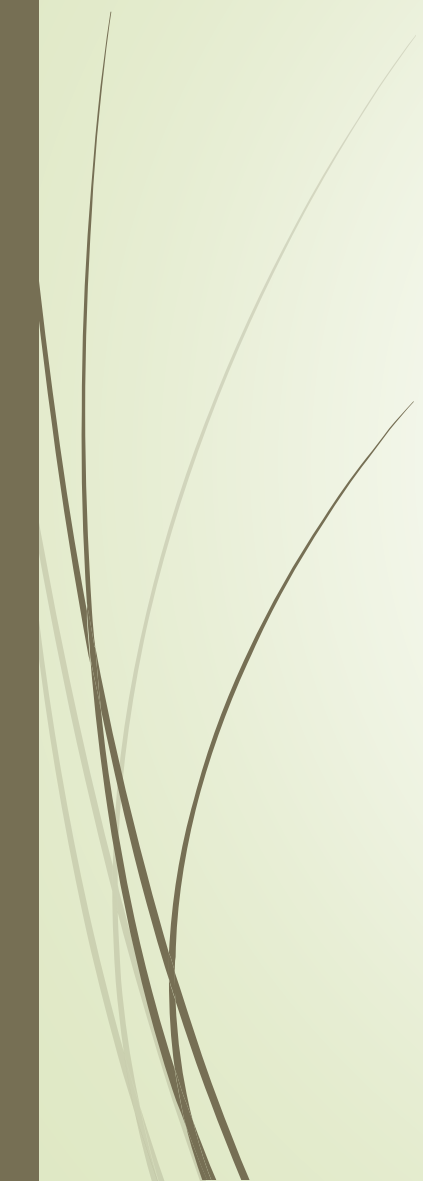

Viz text

Poruchy rodiny

- **Funkční rodina**
 - **Problémová rodina**
 - **Dysfunkční rodina**
 - **Afunkční rodina**
 - (Dunovský, 1999).
-

Zdroje:

Literatura:

Šulová, Lenka, *Raný psychický vývoj dítěte*, Praha, Karolinum, 2004, 2010, 2017

Šulová, Lenka, Zaouche-Gaudron, Chantal, *Předškolní dítě a jeho svět – L'enfant dans l'âge préscolaire et son monde*, Praha, Karolinum, 2003, 458 s.

Šulová, Lenka, *Problémové dítě a hra*, editor a spoluautor – *Hra v raných vývojových etapách*, 22 stran, 9. aktualizace, Praha, RAABE, 2005

Šulová, L.: Rodina funkční a dysfunkční. *Právo a rodina*, č. 1, 8. ročník, Praha, Linde, 2006, str. 8-12

Šulová, L.: Psychická deprivace a traumatizace. In: Kolektiv autorů, *Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém*. IREAS, 1. vydání, Praha, 2007, str. 87-99 (celé dílo 229 stran)

Šulová, L.: Analýza chování dvouletého dítěte s matkou a vychovatelkou in: *Sborník XXVI. Psychologické dny Olomouc 2008*, „ Já, my a oni“, str. 30

Šulová, L.: Prevence psychosociální patologii – Prevence začíná v raném dětství. In: *Fait, T., Vrablík, M., Češka, R. a kol.: Preventivní medicína*, Maxdorf Jessenius, Praha, 2008, str. 467-495

Literatura:

Šulová, L.: Psychologické aspekty střídavé péče o dítě předškolního věku. In: Šulová, L.: Problémové dítě a hra. 29. aktualizace, Praha: Raabe, 2010

Šulová, L.: Morálně-etický vývoj dítěte. In: Weiss, P. a kol.: Etické otázky v psychologii. Praha, Portál, 2011, str. 123-141

Šulová, L.: Sexuální výchova na školách, In: Weiss, P. (ed.): Sexuologie, Grada, Praha,2010, ISBN-978-80-247-2492-8

Šulová, L., Fait, T., Weiss, P.: Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví. Praha, Maxdorf, 2011

Morgensternová, M., Šulová, L., M. Scholl, L.: Bilingvismus a interkulturní komunikace. Wolters Kluwer, Praha, 2012, 120 s.

Šulová, L. a kol.: Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka, Praha, Wolters Kluwer, 2014

Literat ura:

- Šulová L., Pourtois, J.P., Desmet, H., Kalubi, J.C. (eds.)(2018):La qualité de vie de l'enfant aujourd'hui/Children's quality of life today, Czech-in, Praha, 308 str.
- Šulová, L.: La résilience de l'enfant en Europe centrale, kapitola odevzdaná do tisku v listopadu 2019, součást mezinárodní kolektivní monografie
- Šulová, L.: Odkládání rodičovství do pozdějšího věku a jeho možné důsledky, Casopis lékařů českých 3-4,2019/158, str. 133-136
- Šulová, L.: Placement des enfants en danger en milieu substitutif institutionnel ou individuel en République tchèque in: Boutanquoi, M., Lacharité, C.: Enfants et familles vulnérables en protection de l'enfance, Presses universitaires de Franche-Comté, 2020, str. 111-128
- <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1310479648.pdf>
<http://pastprojects.czech-in.cz/aifref2017prague.cz/>

Reflex č. 27 2017, Střídavá péče- rozhovor

Literatura:

- **Šulová, Lenka**, *Raná interakce matka-dítě a její význam pro další psychický vývoj dítěte*, In: Mertin V., Gillernová, I. (eds.) *Psychologie pro učitelky materské školy*, Portál, Praha, 2003, s. 193-2003, ISBN 80-7178-799-X
- **Šulová, Lenka, Zaouche-Gaudron, Chantal**, *Předškolní dítě a jeho svět – L'enfant dans l'age préscolaire et son monde*, Praha, Karolinum, 2003, 458 s.
- **Šulová, Lenka**, *Raný psychický vývoj dítěte*, Praha, Karolinum, 2004
- **Šulová, Lenka**, *Position de l'enfant en République Tchèque et problématique des crèches*, In: Bergonnier-Dupuy, G.: *L'enfant, acteur et/ou sujet du sein de la famille*, Ramonville St. Agne, Érès, 2005, 169-182, ISBN, 2-7492-0522-0
- **Šulová, Lenka**, *Problémové dítě a hra, editor a spoluautor – Hra v raných vývojových etapách*, 22 stran, 9. aktualizace, Praha, RAABE, 2005, ISBN 80-86307-15-8
- **Šulová, L.**: *Prevence psychosociální patologií – Prevence začíná v raném dětství*. In: Fait, T., Vrablík, M., Češka, R. a kol.: *Preventivní medicína*, Maxdorf Jessenius, Praha, 2008, str. 467-495, ISBN 978-80-7345-160-8
- **Šulová, L., Gillernová, I.** (Eds.): *The individual and the proces of socialisation in the environment of current society*, MATFYZPRESS, Praha, 2008, ISBN 978-80-7378-072-2
- **Šulová, L.**: *Sexuální výchova na školách*, In: Weiss, P. (ed.): *Sexuologie*, Grada, Praha, 2010, ISBN-978-80-247-2492-8